הײַנט 10 זײַטען.

אדרעס
פון „ראַדאָמער-קעלצער לעבען,

Redakcja i Administracje
„Radomer Kielcer Leben"
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.

אַנאָנסען פּרייזן!
איין מילימעטער שורה: פאַר'ן טעקסט 20 גר.
„ „ „ אין „ 40 „
„ „ „ נאָכן „ 18 „
די ערשטע און לעצטע זײַט ענטהאַלטען 8 שפּאַלטען
אין טעקסט 4 „

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

ראַדאָם פּרײַטאָג י"א אייר תרפ"ז — פאַר'ן אינהאַלט פון טעקסט אין די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטליך — 13-go maja 1927 r.

אנו מברכים את ידידנו מ' י. מ. ריזמן
יו"ר שלטון הקהילת בעירנו
לאריסת בתו פ ע ל א
תהי דרכם עם בחור לבה צלחה בחיים
נחמיה ורעיתו קיזר.

אַ הארציגען ברכת-מזל-טוב, גליק און אַ בליהענדע צוקונפט אין לאַנד פון אונזערע אבות, וואונש איך מיין אינטימען פריינד און חבר יצחק מאיר ריזמאַן צוליב דער פערלאָבונג פון זיין טאָכטער פ ע ל אַ מיט ה' דוד בעאַטוס פון קאַליש.
נחמיה אסטראָוויץ און פרוי קעלץ.

בברכת-מזל-טוב חמה אנו מברכים את חכרנו הנכבד והאהוב מר חיים זיליוני לרגלי אירושיו את בחירתו הנכבדה מרת מאַניע רוזנברג תהי דרכם החדשה בחיים צלחה וסוגה בשושנים.
ועדת „קרן-קימת-לישראל" בקילץ
ועדת השלשלת של גאולת הארץ בקילץ.

לייביש האָכנבוים
חנה קארמאַן
פּערלאָבט
ראדאָם 9/5 1927.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער טאָכטער און שוועסטער חנה קאַרמאַן מיט ה' לייביש האָכנבוים ווינשען מיר זיי אַ בליהענדע צוקונפט.
עלטערען, שוועסטער און ברודער שוואָגער און שוועגערען

ישעי' העַנדעל — ראדאָם
גיטעל שמעדרע — קאָנסק
פּערלאָבט
3—עד מאַי. 1927.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען זוהן און ברודער י ש ע י' מיט פרל' ג י ט ע ל ש מ ע ד ר ע וואונשען מיר אַ הערצליכען מזל טוב און אַ גליקליכע צוקונפט.
עלטערען, שוועסטער און ברידער העַנדעל.

Dr. S. WILUER
KRYNICA
Gmach - poczty.
Choroby wewnętrzne
i układu nerwowego.

לעצטע בעקאַנטמאַכונג

די אידישע קהלה אין ראַדאָם פאָדערט אויף צום לעצטען מאָל די עטאַט-צאַהלער, אַז זיי זאָלען אין זייער אייגענעם אינטערעס איינצאָהלען די ערשטע ראַטע פון עטאַט פאַר'ן 1926 י. אין ענדגילטיגען טערמין ביז פרייטאָג דעם 20 מאַי.

דעמזעלבען טאָג ווערט אַרויסגעשיקט די ליסטע אין מאַגיסטראַט איינצומאַהנען דעם גאַנצען עטאַט מיט 30% צושלאַג אויסער עגזעקוציע-קאָסטען און קיין שום רעקלאַמאַציע ווי אויך ביטעס וועגען צוריקציהען פון מאַגיסטראַט וועלען נישט אָנגענומען ווערען.—

את ידידי ותלמודי היקר מר י. מ. ריזמאן נ"י נשוא שלטון הקהלה היהודית בקילץ לרגלי אירושי בתו שתחי' עם מר דוד באַטוס מקאליש הנני לברכו בברכת מז"ט יזכה לראות מהם דוב נחת ובנין עדי עד.
אלטר דוד יוסף ברוך הורברג
ראבד"ק קילץ והגליל.

אַכטונג!
בוימוואָל-מאַנופאַקטור סוחרים און וועש-פאַבריקאַנטען!

צו דער בעקוועמליכקייט פון די קונדען אין קעלצער אומגעגענד האָבען מיר געעפענט אַ לאַגער פון זאַוויערציער מאַנופאַקטור אויסאַרבייטונגען, אויך די נייעסטע ווייסע, און דרוק אויסאַרבייטונגען, און די פּאָפּולערע
זאַוויערציער קאַפּ-טיכער.
פרייזען-קאַלקולאַציע און בעדינגונגען גענוי ווי אין פאַבריק.

אדרעס:
בר' האַמערמעסינג — אין זאַווערציע
אַבט. אין קעלץ, קילינסקיעגאָ 22 (פריהער מאַלאַ 22)
B-cia HAMMERMESSING
KIELCE, Kilińskiego 22.

JASNIEJ SŁOŃCA
NAJ[illegible] PRAWA DO PODŁÓG
פּרישט אָב פּאָסאַדזקעס, לינאָלעאום און פאַרבט אין פערלויף פון איין שעה, ווייסע פּאָדלאָגעס אויף רויט אָדער טונקעל-ברוין.

וואס איז געווען די סבה, וואס הונדערטער יודישע וועה־ לער האבען נישט אבגעגעבען זייערע וואהל־שטימען?

איינינע טעג פאר די וואהלען צום שטאדט־ראט האט די וואהל־בעוועגונג אויף דער יודישער גאס אננענומען א לעבהאפטען כאראקטער. אלע פארבע־ רייטונגען און די גאנצע אויפקלערונג'ס־ ארבייט, וועלכע האט אייגענטליך בע־ דארפט אנגעהויבען ווערען אמשפעט־ סטענס מיט צוויי וואכען צוריק, איז אבגעטוהן געווארען אין משך פון עטלי־ כע טעג. נעמליך אין פרייטאג, שבת, ערב די וואהלען, וואס אויף צומאר־ גענס, זונטאג, האבען זיי שוין געברויכט פארקומען.

מ'קאן זאגן, אז דער גאנצער שבת'דיגער טאג איז געווען איין מיטינג מיט הפ־ סקות, וואס נאר די ערטער און רעדנער האבען זיך געביטען. כמעט יעדע צוויי שעה איז געווען א אנדערער מיטינג.

די הויפט־אויפמערקזאמקייט פון אלע בעזונדערע וואהל־ליסטעס איז אממייסט געלעגט געווארען נאר אויף דעם, וואס יעדע פארטיי, ארגאניזאציע און גרו־ פירונג האט זיך בעמיהט מיט כל הכחות צו איבערצייגען, אז נאר זיין ליסטע איז די אממייסט־בערעכטיגטע. און אז נאר זי, און נישט קיין אנדערע דארף בעשאנקען ווערען מיט דער גרעסטער צאהל וואהל־שטימען. עס זענען געהאל־ טען געווארען שעהנע רעדעס. מען האט דעבאטירט, דיסקוטירט. מ'האט זיך פערטיידיגט. מ'האט זיך בעקעמפפט. מען האט אלץ געטוהן אין די עטליכע פערבליבענע געצעהלטע טעג צו די וואהלען. מ'האט נאר פערגעסען אין איין קליינע קלייניגקייט. און דאס: אז די יודישע וועהלער זאלען, קומענ־ דיג צו דער וואהל־אורנע, נישט ברוי־ כען פאלען פון די פיס, שטעהענדיג שעה'ענווייז אין דער גרויסער רייהע און לסוף מיעד־ווערענדיג פון ווארטען מוזען אוועקגעהן מיט זייערע וואהל־צעט־ לען.

אט אין אזא קלייניקייט האבען אלע אונזערע וואהל־ליסטעס פערגעסען. די אגיטאציע פון יעדע פון זיי איז גע־ ווען אומגעהויער גרויס אריבערצוציהען, אויף צו דערגרייכען א וואס גרעסערע צאהל וועהלער, אבער צו זיין גענוג אר־ יענטירט, פאראויסצוזעהען און ניכטער, כדי אין דער געהעריגער צייט אויפ־ מערקזאם מאכען דעם וואהל־קאמיטעט, אז דאס איינארדנען די וואהל־ראיאנען („אבוואודן") זאל זיין בעוואוסט ביי בע־ סערע בעדינגונגען — אין דעם האט מען נישט געדענקט.

אמת, אז דער וואהל־קאמיטעט האט איינגעטיילט די שטאדט אויף 21 וואהל־ פונקטען, א צאהל אפשר א גאנץ בע־ דייטענדע, וואס וואלט אבער געשאדט, ווען ס'וואלט נאך געווען איינינע אזעל־ כע וואהל־אבוואודען? לכל הפחות האט האטש אין מאגיסטראט געברויכט איינ־ געארדענט ווערען צוויי וואהל־אורנעס. ווי דאס איז געווען ביי די סיים־וואה־ לען.

ביים מאגיסטראט איז פון באלד בע־ גינען, א גאנצען זונטאג'דיגען טאג, ביז שפעט ביינאכט געשטאנען א ריזי־ גע וועהלער־מאסע און די רייהען זענען פון מינוט צו מינוט מעהר געוואקסען און געשטיגען. און דאס אלץ האט גע־ ברויכט ערלעדיגען איין וואהל־אורנע.

דוקא אין דעם וואהל־ראיאן זענען צומייסט פעראינטערעסירט געווען די יודישע וואהל־ליסטעס, ווייל צו דעם וואהל־אבוואוד האט געהערט דער גרעסטער טהייל פון דער יודישער בע־ פעלקערונג. מען איז דארט געשטאנען שעה'ען לאנג, איידער מ'האט זיך גע־ קענט דערפאקען אבגעבען דעם וואהל־ צעטיל, בשעת אין אנדערע, וועניגער יודישע וואהל־אבוואודען, איז די פרא־ צעדור געגאנגען פיל שנעלער און בעקוועמער. דארט איז מען ניט גע־ שטאנען אזוי געפאקט אין געדיכטע רייהען אין יעדער וועהלער איז סעקונ־ דענווייז ערלעדיגט געווארען.

זונטאג א 10 זייגער ביינאכט איז נאך ביי דער וואנד פון מאגיסטראט געשטאנען א קייט פון הונדערטער אפשר איבער טויזענד יודישע וועהלער, וואס האבען נאך נישט געהאט אבגע־ בען זייערע וואהל־שטימען. הונדערטער זענען צוגעקומען און הונדערטער זע־ נען אוועקגעגאנגען, שוין נישט קענענ־ דיג שטעהען פשוט אויף די פיס. דא־ מאלס איז דורך דער איניוועניג־זיצענ־ דער וואהל־קאמיסיע פעראָרדענט געווא־ רען אריינצולאזען אין מאגיסטראט־ הויף אלע וועהלער און די טוירען זא־ לען געשלאסען ווערען. פיל וועהלער וואס זענען פריהער געשטאנען אין די רייהען און אוועקגעגאנגען אויף אבצורוהען זיך. אדער געגאנגען עפיס עסען, זענען צוריקקומענדיג נאך 10 שוין מעהר נישט אריינגעלאזען געווא־ רען. א חוץ די, וואס זענען, צוליב דער פערשפעטיגונג געבליבען אין דרויסען, זענען א סך פון די איניוועניג־שטעהענ־ דיגע אויפן מאגיסטראט־הויף אויך אוועקגעגאנגען, נישט קענענדיג זיך דערווארטען אויף זייער רייה.

דער רעזולטאט פון דעם אלעם איז געווען, וואס פיל הונדערטער יודישע וואהל־שטימען זענען פערלוירען גע־ גאנגען.

אונזער רעדאקטאר האט זיך האלב־ עלף ביינאכט פערשטענדיגט טעלעפאניש מיט'ן ה' נ. גינזבורג, וועלכער איז גע־ זעסען אין מאגיסטראט אלס פערטרוי־ אונג'ס־מאן, מודיע־זייענדיג איהם, אז הונדערטער יודישער וועהלער געהען אוועק פון מאגיסטראט־הויף און א גרוי־ סער עולם אין דרויסען, וואס וויל אריינגעהען, ווערט נישט אריינגעלאזט. דערויף האט ה' גינזבורג געענטפערט, אז ער קאן גארנישט טוהן. מחמת ער געהערט נישט אלס מיטגליד אין דער וואהל־קאמיסיע, ער איז בלויז נאר א פערטרואונגס'ס־מאן און אלס א זעלכער האט ער קיין רעכט נישט צומישען זיך. אגב האט ער מיטגעטיילט 1) אז אין מאגיסטראט איז נישטא מעהר ווי איין וואהל־אירנע און דעריבער געדויערט לענגער; 2) א ס'איז געווען א מעגליכ־ קייט, אז די וועהלער, וואס האבען נישט געזדאנזשעט ביז 10 אווענד זיי־ ערע שטימען אבצוגעבען, זאלען שוין מעהר נישט אריינגעלאזט ווערען, נאר ערשט נאך א ענערגישער אינטערווענץ איז געלונגען אויסצופועל'ען, אז די אלע זאלען אריינגעלאזט ווערען אין הויף פון מאגיסטראט און די טיירען זאלען אבגעשלאסען ווערען, און נאר די, וואס וועלען קומען שפעטער נאך 10, זאלען נישט אריינגעלאזט ווערען; 3) אז צו די, וואס קאנען נישט ווארטען שטעהענדיג אין הויף, איז נישטא קיין עצה.

מיר קאנען, פערשטעהט זיך, צום ה' גינזבורג קיין טענות נישט האבען, ווייל א חוץ דעם, וואס ער האט נישט אנ־ געהערט צו דער וואהל־קאמיסיע, וואלט זיין אינטערווענץ שוין געווען אפשר צו־שפעט. וועגען דעם, אז אין מא־ גיסטראט זאל אוועקגעשטעלט ווערען צוויי וואהל־אורנעס אדער אינם ראיאן, וואו די יודישע בעפעלקערונג איז בע־ וואהנט פון קאנפאקטע מאסען, זאל אויף דער שפאציר גאס, אדער וואו אנ־ דערש, וואו דער געדראנג איז נישט געווען אזוי גרויס, צוגעטיילט ווערען א טייל פון די דארטיגע יודישע איינוואה־ נער. וועגען דעם, האבען די פארשטע־ הער פון אלע יודישע וואהל־ליסטעס געברויכט בעצייטענס זארגען. זיי האבען געברויכט וועגען דעם אויפמערקזאם ווערען. זיי האבען געהאט די געלעגענ־ הייט און די מעגליכקייט צו בעקענען זיך מיט דעם סטאטיסטישען מאטעריאל און וואו די יודישע וועהלער־מאסע איז געדיכטער בעוואהגט. זיי וואלטען זיך דאן געוויס אריענטירט און פערהיטען פון א זעלכע בעדוירענסווערטע קאנ־ סעקווענצען.

צוליב אט דעם פערזעהען איז לאיבוד געגאנגען הונדערטער יודישע שטימען. צווישען די וועהלער האבען זיך גע־ פונען שוואכע מענשען, פרויען, וואס האבען איבערגעלאזט קליינע קינדער אין דער היים און זיי האבען זיך נישט געקענט אבגייסען פון זייערע שטובען און שטעהן אויפן מאגיסטראט־ הויף ביז צוויי א זייגער ביינאכט. פיצל פון די אין הויף שטעהענדיגע זענען נאך פיל שעה'ען אבשטעהען געגאנגען עפיס עסען, אדער טרינקען א ביסעל סאדע־וואסער זיך אויפצופרישען און, קומענדיג צוריק נאך 10 א זייגער, האט מען זיי שוין מעהר נישט אריינגעלאזט. לויט דעם וואהל־געזעץ איז מעגליך, אז נאך דער דערמאנטער שעה איז פאראהאן א רעכט זיי נישט אריינצולאזען. וואלט אבער געווען צוויי וואהל־אורנעס, אדער די גרויסע צאהל יודישע וועהלער וואלט צווארפען געווארען אין א טייל פון די דערנע־ בענדיגע וואהל־אבוואודען, וואלטען דאך אזעלכע פאלען נישט פארגעקימען און אלע יודישע וועהלער וואלטען אהן גע־ דראנג און גאנץ לייכט אנגעקומען צו דער וואהל־אורנע.

אויף די יודישע וועהלער קאן מען זיך אפשר נישט בעקלאגען. זייער אינטע־ רעס צו די וואהלען איז געווען גאר נישט קשה'דיג. דער [illegible] יאקסענדער יודישער עולם ביים מאגיסטראט האט געקענט דערין איבערצייגען, זיי זענען דארט געשטאנען אין דער [illegible] שעה־ ען־לאנג און אפי[illegible] די, וואס זענען אוועקגעגאנגען, [illegible] נישט אריינגע־ לאזט געווארען צוליב דער [illegible] שעה, האט דאס [illegible] נישט צוריק געלאזט און זיי האבען זיך גארנישט

געקענט שענקען, וואס זיי האבען נישט אבגעגעבען זייער וואהל-שטים. דערין זענען שולדיג די פארשטעהער פון אלע יודישע פארטייען, אינסטיטוציעס און ארגאניזאציעס. וואס האבען מיט דער וואהל אקציע אנגעפירט. דער גאנצע קראפט און אויפמערקזאמקייט האבען זיי אבגעווענדעט אויף אגיטאציע-צוועקען, אויף צו עררואבערן פאר זיך דער וועהלער. פון איין פראקטישער קלייניקייט, וואס האט גראדע געהאט א קאלאסאלע בעדייטונג פאר דער צאהלרייכקייט פון דער יודישער רעפרעזענטאנץ אין שטאדט-ראט, האבען זיי פערגעסען. צו בעמיהען זיך פריהער, אז אין מאגיסטראט, וואוהין דער גרעסטער טהייל פון די יודישער וועהלער איז צוגעטיילט געווארען, זאל איינגעארדענט ווערען לפחות צוויי וואהל-אורנעס. אט דאס איז קיינעם נישט איינגעפאלען. דער סדר איז לגמרי נישט געשטאנען אויפ׳ן טאג-ארדנונג ביי קיינעם פון די יודישע וואהל-קאמיטעטען. אלע יודישע וואהל-ליסטעס צוזאמען האבען אמערשטענס געברויכט זיין פאראינטערעסירט צומאכען א וועג פארן יודישען וועהלער, ער זאל קאנען זיין שטים אבגעבען און ערשט דערנאך קעמפפען דעם וועהלער פאר זיך צו געפינען. צום ערשט האט מען געברויכט זארגען פארן וועהלען און דערנאך פאר זיך...

פאר וואס האבען די יודישע ליסטעס זיך נישט בעמיהט און נישט אינטערווענירט, אז אין דער וואהל-קאמיסיע, אין מאגיסטראט, אז דארט זאלען זיצען איניגע יודישע פארשטעהער?

עס איז נישט קיין וואונדער. דער גאנצער וואהל פיבער אין היגען יודישען געזעלשאפטליכען וועלט האט זיך געשאפען די לעצטע טעג פאר די וואהלען. גאנצע וואכען פריהער האט מען גארנישט געקאנט דורכקומען צווישען זיך מכח די מאנדאטען. צו די אינטערהאנדלונגען האט גאר קיין סוף נישט געקענט נעמען. מ׳האט גע-האט צוטוהן מיט „זיך" און דעם איי-גענעם „איך" צובעזארגען, האט מען במילא פערגעסען וועגען וועהלער... האט מען טאקי נישט געדענקט. אז דארט וואו ס׳וואוינט א גרויסע צאהל פון דער יודישער בעפעלקערונג זאל מען פאר איהם פריהער שאפען א פרייערען און בעקוועמערען צוטריט צו די וואהל-אורנעס, אז ער זאל זיך נישט ברויכען שטופען און שטויסען און, פאלענדיג אויף די פיס זאל ער א מ׳עדער, א

איבערגעמאטערטער אוועקגעהן מיט זיין וואהל-צעטעל אין האנד און נישט קאנען שטימען.

פיל יודישע וועהלער זענען בכלל נישט געגאנגען צו די וואהלען. דאס איז שוין אזוי אלע מאהל. יעדאך איז די פרעקווענץ און דער אינטערעס צו די וואהלען געווען א בעדייטענד גרעסערער ווי שטענדיג. דאס נישט קאנען אבגעבען אבער די שטימען פון הונדערטער יודישע וועהלער איז ממש א אונערהערטער סקאנדאל. 10 א זייגער ביינאכט איז ביי די טירען פון מאגיסטראט געשטאנען א יודישער עולם איבער 1000 מאן. א עולם וואס וואלט אימשטאנד געווען צו וועהלען 2 יודישע ראטמענער. צעהנדליגער יודישע וועהלער האבען זיך געשטעלט אין די גרויסע רייהען צו עטליכע מאהל און צוריק ארויסגעגאנגען, נישט קאנענדיג שטעהן צו-גאנצע שעה׳ן אין גרויכען געדראנג. ס׳איז דעריבער געבליבען א סך יודישע וועהלער, וואס זענען געקומען נאך 10 אוונד. אבער מ׳האט זיי מעהר שוין נישט אריינגעלאזט. אויסער דעם זענען הונדערטער יודישע וועהלער צוריק ארויס פון מאגיסטראט-הויף, נישט קאנענדיג ווארטען מיטן אבגעבען זייערע שטימען ביז טאג. וויפיל אגיטאציע-ארבייט האט געקאסט ביז מ׳האט אזא גרויסע צאהל אוועק-געהענדיגע געקענט ברענגען צו די וואהלען? ס׳איז געווען דער חוב פון אלע יידישע וואהל-קאמיטעטען בעציי-טענס אויפמערקזאם צומאכען ס׳זאל אין מאגיסטראט זיין צוויי וואהל-אורנעס, אדער די גרויסע צאהל יודישע וועה-לער זאל צוגעטיילט ווערען צו די פון ארום נאהנטע וואהל-אביאודען. ס׳איז געווען דער חוב פון דער וואהל-קאמי-סיע אין מאגיסטראט דאס איינצוארדנען און נישט ס׳זאל שטעהן א טויזענד-קעפיגער יודישער עולם פון באַרד אין דער פריה ביז אין דער שפעטער נאכט און ווערען צוקוועטשט אין גרויסען געדראנג.

אויך אין וואהל-אבוואוד אין דער געביידע פון דער באהן-דירעקציע אויפ׳ן וואקזאל האבען הונדערטער יודישע וועה-לער נישט געקענט אנקומען צו דער וואהל-אורנע. אויך דארט האט געהערשט א געוואלדיגער געדראנג. דארט איז נאך ערגער געווען. 10 א זייגער אוונד האט מען דארט אבגעשלאסען דאס טויער און א חוץ דעם, וואס דערנאך האט מען שוין קיינעם נישט אריינגעלאזט, איז אויפ׳ן הויף געשטא-נען פון פריהער עטליכע הונדערט יו-דישע וועהלער, וועלכע מ׳האט בע-דארפט ערלעדיגען און זיי נישט ער-לעדיגט. מ׳האט דערנאך, א חוץ דעם טויער, אויך אבגעשלאסען די טהירען פונ׳ם וואהל-צימער און נאך די, וואס זענען געשטאנען אינווענדיג אין זאהל האבען געשטימט. אלע איבריגע אויפ׳ן הויף האט מען שוין נישט אריינגעלאזט און הונדערטער יודישע וועהלער זע-נען אהיימגעגאנגען, נישט אבגעבענדיג זייער וואהל-צעטלען.

מיט איין ווארט. אין די וואהל-אב-וואודען אין די יודישע קווארטאלען וואו די גרעסטע צאהל וועהלער, האבען געבילדעט די יודישע וועהלער, האט געהערשט א אונגעהייערע ענגשאפט, אזוי, אז הונדערטער יודישער וועהלער האבען דעריבער נישט געקענט אנ-קומען צו דער וואהל-אורנע.

אינ׳ם דורכפאל, וואס די יודישע וואהל-ליסטעס האבען געליטען, ליגט א גרויסע שולד אין דעם, וואס הונ-דערטער יודישע וועהלער האבען נישט געקענט צוקומען צו די וואהל-אורנע פון מאגיסטראט, ווי אויך אין דער אורנע אינ׳ם יודישען ראיאן, אויפ׳ן וואקזאל, וואו ס׳איז צוגעטיילט געווארען דער גרעסטער טהייל פון דער יודי-שער בעפעלקערונג.

די יודישע פארשטעהער זענען מחויב אויף דעם צו רעאגירען. חאטש ס׳איז א גרויסער ספק צי דאס וועט וואס העלפען. אלענפאלס דארף מען געגען דעם פראטעסטירען. אויב וואהל-די יודי-שע וואהל-קאמיטעטען האבען געברויכט וועגען דעם פריהער צוגעדענקען. איז עס אבער געווען נאך א גרעסערער חוב פון דער אלגעמיינער וואהל-קא-מיסיע דאס צונעמען אין אכט בעת דאס בעשטימען די וואהל-ראיאנען (אבוואודען) אין די יודישע קוואר-טאלען.

הגם מיר צווייפלען צי די יעצטיגע אינטערווענץ וועט האבען א פעולה, יעדענפאלס דארף מען בעווייזען, אז א גרויסע טייל פון די יודישע וועהלער איז געטוהן געווארען א גרויסע עוולה דערמיט, וואס ביי זייער בעסטען ווילען האבען זייערע שטימען נישט געקענט אריינפאלען אין דער וואהל-אורנע.

ב. צווייג.

Dr. med.
JÓZEF TENCER
powrócił
Choroby uszu, nosa, gardła i płuc
RADOM, PIŁSUDSKIEGO 14
przyjmuje od 9 — 10 r i od 5 — 7 p. p.

די נייעסטע און שענסטע
„טאפעטען"
אייך צימער-טאפעטירונג
בעדינטעגן ביליג, פערקויפט
ש. שטיינמאן
ראדאם, לובלינער № 21
ביטע זיך צו ערקונדיגען!

פאר וואס די יודישע הויז-ווירטע זענען געגאנגען מיט א בעזונדערע ליסטע.

נאכ־דעם, ווי ס'איז געשען דער דורכפאל פון דער פעראייניגטער וואהל-בלאק-ליסטע, פרובט מען ארויפווארפען אויף אונז, יודישע הויז-ווירטען, די שולד און מען וויל אונז פעראנטווארטליך מאכען פאר דעם דאזיגען זעהר בעדויערנסווערטהען אקט, מיר ווילען נישט קיינעם צוריקווארפען די שולד, און מיר ווילען צוגלייך נישט ארויסווארפען אויף קיין איינעם פון די צדדים די גאנצע פעראנטווארטליכקייט. מיר ווילען אפילו אין יעצטיגען מאמענט זיין אויפריכטיג און זאגען, אז אין דעם געשעהענעם דורכפאל, וואס די יודישע רעפרעזענטאנץ האט געליטען בעת די איצטיגע שטאדט-ראט-וואהלען, זענען מיר אלע צוזאמען שולדיג, און מיר אלע, סיי דער בלאק, סיי די איבריגע, וואס זענען געגאנגען באזונדער, זענען דערפאר פעראנטווארטליך. מיר ווארפען אבער אב מיט דער גרעסטער עמפערונג די בעשולדיגונג, וואס ווערט געווארפען אויף אונזער אדרעס מצד א טייל אונפעראנטווארטליכע פערזאנען, וואס ווילען פערשפרייטען רכילות'ען, אז מיר האבען געהאט די כוונה צו צוברעכען די אחדות און די איינהייטליכקייט פון יודישען כלל.

אלע וויסען, אז מיר יודישע הויז-ווירטען האבען ארויסגעשטעקט א שלום-האנד צום בלאק און מיט'ן בעסטען ווילען געוואלט זיך אין איהם אנשליסען. איט'ן ערשטען פונקט, נאכדעם, ווי מיר האבען ביי זיך בעשלאסען, אז מיר יודישע הויז-ווירטען מוזען האבען אונזער פארשטעהער אין שטאדט ראט, איז תיכף ארויסגערוקט געווארען די פראגע, צו ווענדען זיך צום בלאק, ער זאל אונז חאטש איין מאנדאט געבען. אונזער פערלאנג איז אבער וועניג געהערט געווארען און נאך די אונטערהאנדלונגען, וואס זענען וועגען דעם געפיהרט געווארען, האט מען אונז געענטפערט, אז מיר זענען נאך נישט דערוואקסען צו פאדערען פאר זיך א מאנדאט. אונזער פאדערונג איז געווען א ערנסטע און מיר האבען גערן געשטרעבט צו א קאנסאלידאציע מיט'ן בלאק. מ'האט זיך אבער מיט אונז וועניג גערעכענט.

דעם בלאק איז נישט אנגענעהם געווען די פעראייניגונג מיט הויז-ווירטען, צוליב דעם קלער, וואס אזא פעראייניגונג וועט אפשר נישט געפינען דער געהעריגער אבקלאנג ביי די וועהלער, ביי דער מאסע, צווישען וועלכע עס געפונען זיך לאקאטארען, וועלכע האבען א באשראנקונגס-געפיהל פאר'ן הויז-ווירט. אבער דאס איז נאר געווען בלויז אגיטאציע — ארגומענטען, וועלכע זענען אויסען געווען אונזערע פאדערונגען צו שאדענען. פאר די מעהר בעוואוסטזיניגע, פאר די מעהר לאגיש דענקענדע פון בלאק, איז דאך געווען קלאר, אז די שטרעבונג פון די הויז-ווירטען צו זעהן אין שטאדט-ראט איז נישט געווען צו אנגרייפען די לאקאטארען און צו שאדענען זייערע אינטערעסען. אזא השערה איז דאך געווען א אבסורד, שוין דערפאר אליין, וואס דער שטאדט-ראט בעזיצט דאך נישט אזא ברייטע קאמפעטענץ, ער זאל דעצידירענד ענטשיידען די דירה-געלד-פראגע צווישען הויז-ווירט און זיין לאקאטאר. אונזער פערלאנג צו האבען א פארשטעהער אין שט.—ראט, האט זיך דער עיקר געשטיצט דערויף, וואס ביים ארויפלייגען שטייערן אויף אונז, הויז ווירטען, זאל דאמאלס אויך געהערט ווערען אונזער שטים. צי האבען מיר דערצו קיין רעכט נישט געהאט?

עס איז געווען א טעות צו מיינען, אז ווען מען לייגט ארויף שטייערן אויף די הויז-ווירטען ווערט דאן גרינגער די לאקאטארען און זייערע אייגענע שטייערן געהען אויף דאמאלס אויפן חשבון פון הויז-ווירט, דאס איז נישט וואהר. פערקעהרט, אויב אויף די הויז-ווירטען ווערען ארויפגעלייגט גרויסע שטייערן, מוז זיך דאס נישט ווילענדיג אויך אברופען אויפן לאקאטאר. אלס בעסטער ביישפיעל קאן אילוסטרירט ווערען די דורכגעפיהרטע קאנאליזאציע. אין תחילת האט דער עולם געמיינט, אז די אויסגאבען פון דער קאנאליזאציע און וואסער-לייטונג וועלען הויפטזעכליך מוזען דעקען בלויז די הויז-ווירטען, ווי עס ווייזט זיך אבער ארויס איז א גאנץ מעגליכע זאך, אז סוף כל סוף וועלען אויך די לאקאטארען מוזען דערפאר צאהלען. מאקי אם דער בעריהמטער קאנאליזאציע-ענין האט אונז הויז-ווירטען געגעבען א גרונד צוטראכטען, אז ווען מיר האבען אונזערע פארשטעהער אין פריהערדיגען שטאדט-ראט, וואלטען מיר אפשר געהאט די מעגליכקייט אויסצופועל'ען, אז די אמעריקאנער הלואה זאל געגעבען ווערען אויף בילדערע און בעקוועמערע בעדינגונגען. דאס איז דאך געווען א פראגע, ביי וועלכע הויז-ווירטען, וואס זענען אויף דעם געביעט פאכמענער און אלס די, וואס בעזיצען מעהר ווירטשאפטליכע קענטניסען, האבען געקענט נעמען א ווארט און ברייטער אויפקלערען די פאקטישע זאך-לאגע.

עס איז א טעות צו מיינען, אז מיר הויז-ווירטען וואלטען געווען געגען דער קאנאליזאציע. מיר ווייסען גאנץ גוט, אז פון היגיענישען און סאניטארען שטאנדפונקט איז דער קאנאליזאציע-רעפארם געווען פאר דער שטאדט א נויטווענדיגקייט. מיר וואלטען נאר בלויז געווען געגען די צושווערע בעדינגונגען, וואס בעלעסטיגען מיט א אומגעהויערע משא די שטאדט, אהן אונטערשייד פון הויז-ווירט ביזן פוחר, און פון בעל מלאכה ביזן געוועהנליכען נישט-רייכען בירגער. מיר וואלטען אויפגעקלערט, אז צוליב די שווערע בעדינגונגען וועט די שטאדט מוזען צאהלען יעהרליך אין פערלויף פון 20 יאהר מיליאנען זלאטעס יעהרליך און כדי דאס צו דעקען וועלען בלויז די הויז-ווירטען, מעגליך, נישט ביכולת זיין צו דעקען ביי אלע זייערע איינקונפטען פון די הייזער און דער שטייער-לאסט וועט אויך דאן מוזען ארויספאלען אין א געוויסער מאס אויף אלע בירגער, וואס וועלען עס בעזונדערס פיהלען ביי די שווערע עקאנאמישע פערהעלטנישען פון דער היינטיגער צייט.

עס איז פערלויפיג איין ביישפיעל: פאר א קובעל און אפילו פאר א גלאז וואסער פון די שטאדטישע ברונעמ'ס איז איינגעפיהרט א אבצאהל פון 2 גראשען. וואסער, וואס איז אייביג געווען אומזיסט און לרוב. איז אויך געווארען א אבצאהל-זאך. דאס ברויט קומט צפנים אזוי גרינג אן, אז ס'בלייבט שוין נישט מעהר, ווי דער אבצאהל פאר וואסער.

נאך אונזער געגעבענער ערקלערונג קאן יעדער מיט אונז מסכים זיין, אז מיר יודישע הויז-ווירטען זענען נישט בעגאנגען קיין עוולה, וואס מיר האבען פערלאנגט א פארשטעהער אין שט.-ראט, און ווען דער בלאק וואלט ארויסגעוויזען מעהר פערשטענדניש צו אונזערע פראגען וואלטען מיר געווען זיך פעראייניגט און מיט קיין בעזונדערע וואהל-ליסטע נישט ארויסגעטרעטען.

א הויז-ווירט.

און וואס האט זיך ארויסגעוויזען!

מ'האט נישט געברויכט זיין קיין נביא. מ'האט נישט געברויכט זיין קיין גרויסער חכם פאראויסצוזעהן די רעזולטאטען פון די וואהלען. יעדער אביעקטיווער און פערשטענדליכער מענש, וואס וויל תופס זיין און אויספאסען א זאך מיט'ן שכל, מיט'ן לויטערען פערשטאנד און נישט לאזען זיך פערשרייען, פערטויבען פון פחד געשרייען און מהומה-קולות, אויב ער האט נישט גענוי געקענט פאראויסזעהן דעם אויסגאנג פון די וואהלען, האט ער ווייניגסטענס געקענט משער זיין, אז די יודישע (בירגערליכע) ליסטעס וועלען קיין גבירים נישט ארויס. די לאגע האט זיך מעהר, אדער ווייניגער געלאזט אפשאצען און דער חשבון איז געווען א פשוט'ער: די הויז-ווירטען זענען געגאנגען מיט א בעזונדערע ליסטע, א זאך, וואס ביי די פריהערדיגע וואהלען צום שטאדט-ראט איז עס נישט געווען; דער האנדווערקער-קלוב האט צווישען אלע אנדערע לאזונגען געווארפען דאס מאהל אויך א לאזונג, וואס איז געווענדעט געווען אופן אדרעס פון די לאקאטארען א לאזונג וואס האט, נאטירליך, מיטגעווירקט צו צוציהען א גרעסערע צאהל וועהלער; די סוחרישע קאנדידאטען אויף דער וואהל-ליסטע פון בלאק זענען געשטאנען אויף ווייטע ערטער. היינט וואס איז דער וואונדער, וואס אין יעצטיגען ראטמענער צוזאמענשטעל איז נישט אריין קיין איין יודישער פארשטעהער פון די סוחרים.

אין מיין פאריגען ארטיקעל אין „ראדאמער לעבען" האב איך וועגען דעם אויספיהרליך געשריבען. מיין סוחרישע לאגיק האט [illegible], אז דער שטאדט-ראט איז א [illegible] פאר פארטייען און [illegible], און אז אין דער ערשטער ריי זענען

צוממייסט פּאַרטיי-אינטערעסירט די יעניגע אינסטיטוציעס און גרופּירונגען, וואָס האָבען אַ ענגען שייכות מיט ווירטשאַפטליכקייט און מיט עקאָנאָמישע ענינים. שטעהענדיג אויף אַזאַ דעם גרונד, איז די ערשטע אויסגאַבע געווען פון בלאָק צו געהן אויף די מעגליכסטע הנחות מיט די אַנדערע ליסטעס און נישט דערלאָזען צו קיין שפּאַלטונג. דאָס וואָלט נאָר דאַן מעגליך געווען, ווען דער סאַרפּיי-פּרעסטיזש וואָלט נישט געשטאַנען העכער פון די בלויזגסטע עקאָנאָמישע אינטערעסען, און די מאַנדאַטען-צעטער וואָלטען נישט פּערטיילט געוואָרען אויפ'ן ערשטען פּונקט לויט די נעמען פון די פּאַרטייען, נאָר לויט דער עקאָנאָמישער בעשטעטיגונג פון יעדען שטאַנד און קלאַס. ווען די דאָזיגע פּערהעלטניש וואָלט געדינט אַלס די באַזע פון דער קאָנסאָלידאַציע, וואָלטען במילא אויסגעמיטען געוואָרען אַלע די רייבונגען און שפּאַלטונגען. דאַמאָלס וואָלט דער בלאָק זיך בעזיצט מיט אַ איינהייטליכען כח און אין אַזאַ פאַל וואָלטען אייך די פּאַרשטעהער פון פּערשידענע פּאַרטייען געהאַט שאַנסען געוועהלט צו ווערען.

אויף די שבת'דיגע מיטינגען פון דעם בלאָק האָבען די גענעראַל-רעדנער זיך ערלויבט אויף אַ גאָר נישט טאַקטפאַרנטען אופן צו בעליידיגען די אָרטיגע יורישע פּרעסע, דערפאַר, וואָס זי האָט מיר, אַ יודישען סוחר, געגעבען די מעגליכקייטען ארויסצוזאָגען אַ מיינונג, וואָס איז נישט געווען אין גייסט פון בלאָק, ס'האָט זיך פּערגינגען אנגורופען איהר שמאַטע, און די, וואָס האָבען אזוי שעהן גע'דרש'ענט האָבען דערין איינגעפונען אַ פּאַמפּלעט. נו, אין וואָס האָט זיך יעצט ארויסגעוויזען? ווער איז גערעכט געווען? איז עס טאַקע געווען אַ פּאַמפּלעט, אָדער ריינער און אויפריכטיגער אמת? און מיין סוחר-ישער שכל קאָן ווירער נישט פּערשטעהן, צי ס'איז אזוי דעמאָקראַטיש און ריכטיג אָנצורופען אַ ציימונג מיט נאָמען שמאַטע, בלויז דערפאַר, וואָס זי לאָזט מעהר ווי אַנדערע קומען צום וואָרט און גיט אַפּ די מעגליכקייט, אַז אויף איהרע שפּאַלטען זאָל געהערט ווערען אַ וואָרט אמת. אויב דאָס זאָל זיין אַ חטא, זענען די שזהנע דרשנים פיעל מעהר חטאים בפּיאַנגען צו ווילען פּערטושען דעם אמת מיט הוילע פראַזען. אין צוגעהן אויף אַ עקספּערימענטאַל-זאַכ-לויף, ריוקירענדיג מיט כלל-אינטערעס און דערצו נאָך וואַרפען בעליידיגונגען אויף אַ נישט ריכטיגען אדרעס, דאָס איז ערגער ווי פּאַמפּלעט.

אמת איז טאַקע, אַז הונדערטער יודישע וועהלער האָבען נישט בעוויזען אָבצוגעבען זייערע שטימען, דאָס האָט ווירקליך מיטגעווירקט צו דער פּער שמעלערונג פון דער יודישער פּאָרשטעהערשאַפט אין שטאָרט ראַט. וואָלט אָבער דער בלאָק פּעראייניגט אַלע שיכטען און קלאַסען און געבויט די קאָנסאָלידאַציע אויפ'ן יסוד פון די ווירטשאַפטליכע און עקאָנאָמישע אינטערעסען, וואָלט צו אַזאַ דורכפאַל בעשטימט נישט געווען געקומען, און ווי ס'זאָל נישט האָבען בעוויזט זיין, וואָלט די צאָהל פון די יודישע ראַטמענער יעדענפאַלס געווען אַ בעדייטענדערע און ווייטער פּערטרעטען די ראָל פון זיין דאָס צינגעל אויף יעדער וואָג-שאָל.

אַ סוחר.

וואהל = בילדלעך.

„איך האָב געהאַט וואָזשנע געסט.“

אין אַ ווינקעל אויף אַ וואהל-הויף נישט ווייט פון דער אורנע שטעהט אַ קיפּקעלע ווייבער, טענה'ן זיך אויס און איינער פרעגט ביי דער צווייטער צי וואָס מען ברויך איינגאַנצען דעם טומעל מיט די טויזענדטער נומערלעך, וואָס שיסען זיך ווי אַ האַגעל. למאי מ'ניט אזוי פיל געלד אויס און מען וואַרפט עס אין די גאַסען און למאי האָט מען דאָס געלד בעסער נישט צוטיילט צווישען אָרימעלייט. דער ראש המדברים איז אַ הייכע יודענע, פּערהילט אין אַ פּאַטשיילע, זי שרייט העכער פאַר אַלע און לאָזט נישט קיינעם קומען צום וואָרט. זי רעדט מיט אַלע איברים, מיט'ן קאָפּ, מיט'ן מויל, מיט די הענד און מיט די פיס, אַז ס'איז שווער צו טרעפען פון וואַנען דאָס געשריי און איהר קול געהט ארויס: איהר הערט, חוה, גריינעל, שרה, סאשע, ליאָרעמט די דאָזיגע יודענע מיט איהר מתנת לשון. — איך האָב היינט געהאַט וואָזשנע געסט. כסדר פון די פריה אָן האָבען זיך צו מיר געהאַלטען אין איין אַראָבשיטען אין קעלער אריין גרויסאָרטיגע לייט, די שענסטע פיגורען פון שטאָט און מ'האָט מ'ך ממש געבעטען רחמים, איך, יאַכנע דוואַשע, די זיצערקע, זאָל בעוויליגען און צונעמען פון זיי די נומערלעך, איהר הערט, איך די צובראָכענע, טרויעריגע, וויסטע און אָרימע אלמנה, יאַכנע דוואַשע, זאָל זיי די רייכע און די גרויסע לייט פון אַ טובה און געהן אין סאַד-ראַט, כ'ווייס ווי זיי רופען עס דאָרט, און גאָרנישט מעהר טוהן. נאָר אָבגעבען אַ נומערעל. איהר קאָנט דאָך. יאַכנע דוואַשע, האָב איך זיי געפרעגט: זאָגט מיר, סאַנאַוויעס, פאַר וואָס זעהט מען אייך נאָר איינמאָל אין אַ דריי, פיער יאָהר און שטענדיג מיט נומערלעך אין האַנד? אַ אַנדערש מאָל זעהט מען אייך נישט. אייך פאַלט צומאָלט נישט איין ווען אַמאָהל צו פּערבלאָנדזשען דאָ אין קעלער אַריין און אַ קוק טוהן צי יאַכנע דוואַשע לעבט, צי יאַכנע דוואַשע איז געשטאָרבען, צי איהרע קליינע יתומים'לעך האָבען דעם טאָג איבערצולעבען, צי עס זאָרגט ווער פאַר זייער תכלית, איך וויל אייך נישט קענען. טהוט מיר נישט אָן דעם כבוד און זייט אייך נישט מטריח מיט די נומערלעך צו מיר אין קעלער — אזוי האָב איך זיי ארויסגעיאָגט, די אַלע וואָזשנע עסאָבעס. איך האָב אפילו נישט געוואָלט נעהן צו די גלאָסען. איהר ווייסט נישט, ס'איז דאָך סאָרט אַ שאָד, אַז ס'זאָלען נישט זיין קיין יודישע פאָרשטעהער. בין איך טאַקי געקומען גלאָסווען, אָבער קיין נומערן האָב איך ביי זיי נישט גענומען. נאָר אין גאָס. — יאַכנע דוואַשע האָט גערעדט און די איבריגע ווייבער האָבען געשאָקעלט מיט די קעפּ: יאַכנע דוואַשע, יאַכנע דוואַשע. זייה נישט קיין נאַר, האָסט זיי גאָרנישט בעליידיגט. מעססים איבער דריי יאָהר מ'זאָל דערלעבען, וועלען זיי ווייטער קומען צו דיר...

ווען אַלע נומערלעך וועלען זיין בעזאַמען וועט זיין כל טוב.

אַ האָלבען זונטאָג'דיגען טאָג האָט מיין שכן נישט געוויסט וואָס ער זאָל טוהן, ער האָט געהאַט פיצלע קעשענעס אָנגעפּאַקט מיט נומערלעך און נישט געוויסט מיט וועלכען צושפּיסען. אַז ס'איז שוין געווען שפּעטליך פאַרנאַכט האָט ער צונויפגערופען דאָס ווייב די טעכטער, די זיהן און מ'האָט אָבגעהאַלטען אַן'אַסיפה. מיין שכן האָט געטענהט די זיצונג, ארויסגעשיט די נומערלעך אויפ'ן טיש און אויסגעלעגט אַ גאַנצען רעפערעט: נומער 6 זאָגט צו דירות לרוב, נומער 3 איז זיך מתחייב צו געבען אַרבייט, נומער 4 נעמט אויף זיך צוגעבען פרנסה, ברויט, קאַרטאָפעל וכדומה. נומער 7 וואַכער אומזיסט, נומער 13 גרויסע ישועות פאַר'ן כלל ישראל. אַלזאָ, זאָגט מיר געעהרטע פּער-זאַמעלטע, וואָס איז בעסער. — מיין שכנ'ס ווייב האָט לאַנג נישט געקלערט, האָט זאַביטרעט אַלע אַלע נומערלעך און האָט זיך אַוועקגעלאָזט אין גאָס אַריין. צוריקקומענדיג האָט זי אַ טריומפירענדע מיט אַ צושטראַהלט פּנים אויסגערופען: יאָך האָב עס געמאַכט אויפ'ן בעסטען אופן, יאָך בין געווען ביי די גלאָסען און איינגעלעגט אַלע נומערלעך צוזאַמען אין איין קאָנווערט. אזוי נאָך וועלען מיר, ליבע קינדערלעך, כציקי האָבען, אַי דירות? אַי אַרבייט, אַי פרנסה, אַי גרויסע ישועות. ס'איז דאָך אַ פּשוטע זאַך, אַז אַלע נומערלעך ליגען בעזאַמען וועט דאָך געוויס זיין פון כל טוב. יעדער נומערל וועט געבען זיין חלק און מיר וועלען האָבען אַלעס ווען מיין שכן האָט זיין ווייב ערקלערט, אַז זי האָט נאָך ערגער געמאַכט און אַז איצט וועט זי שוין גאָרנישט האָבען האָט יענע ביי קיין פאַל נישט געקענט דאָס בעגרייפען מיט איהר נאַאיווען פּערשטאַנד און רק זיך געהאַלטען ביי דאָס איהריגע, אַז ס'מוז זיין פון כל טוב...

„איך האָב דריי בוגרת'ען, גיעט מיר חתנים.“

קים, זאָגט צו מיר מיינער אַ חבר, אַ גאַנצער וואָהל-אגיטאַטאָר, — איך נעה ארויסנעמען דעם עולם וועהלער פון די שטובען און דו וועסט זעהן, וואָס איך קאָן אויפטוהן. איך פאַלג און מיר קומען אריין אין אַ אָרימער וואָהנונג. ס'איז קיינער נישטאָ אויסער אַ עלטערע פרוי, וואָס פאַרעט זיך ביי דער קוך און גרייט צו אַ אָרים מיטאָג. מיין קאָלעגע הויבט אָן איינ'טענה'ן, אַז אויב זי וועט שטימען אויף די און די ליסטע קומט איהר אַ גאַנצע ישועה. אזוי ווי מיר שטעהען קומען אינטער אניטאַטאָרען פון אַנדערע ליסטעס און הויבען אָן קאָנקורירען אין דערלאַנגען אויף דער פרייז, צוזאָגענדיג נאָך גרעסערע גליקען, די יודענע ווערט שטומעלע, און מען קאָן אָן מיט דעם צוזאָגען די צופרידענע גליקען, ווי איינער זאָגט: רייסט אייך צו מיר, לאָמיר אמאָהל אויך זיין אַ יהסן... — קנדל ך, קאָן זי זיך שוין קיין מעהר נישט בעהערשען

סט̈ען און שרייט אויס בקול רם: וואָס טויג מיר אַלע אייערע גליקען. יאך האָב דריי בוגרת׳ען. יאך ברויך שטע־הען מיט זיי דריי חופות אין איין טאָג. לאָמיך זעהן איהר זאָלט מיר געבען חתנים, וועל איך וויסען, אַז איהר זענט קנאקערס, אדרבה, לאָמיר עפיס זעהן — דאָ איז דער ערשטער אויפגעשפרינגען מיין חברה־מאַן, און ער האָט אָנגעהוי־בען נייטשערען אַון זוכען מיט אַזא קו־ראַזש אין זיין טעקע מיט די געשוואָ־לענע פאָפּירען, אַז די יודענע האָט זיכער געמיינט, אַז אָט שפּרינגען ארויס דריי לעבעדיגע יונגאטשעס, און זי ווערט שוין געהאָלפען. מיין חברה מאַן האָט געשוואוירען כל השבועות, אז ווי נאָר זי און די דריי טעכטער גיבען אָב זייערע שטימען פאַר זיין ליסטע, ברענגט ער תיכף ומיד דריי יונגען ווי די לייבען. די יודענע איז אַריין אין התלהבות און בעגייסטערונג, אַז זי האָט אונז אַלע איבערגעלאָזט און געלאָזט זיך העגדים פענדום לויפען צו די שכנים אויפזוכען די בוגרת׳ען. אין איין מינוט איז פאַר אונז געשטאַנען א גאַנצע ווייבערישע ארמעע און מיין חבר האָט גענומען האַלטען פאַר זיי א וואהל—ספּיטש פערבראָקט מיט א חתנים־גאַ־ראַנטיע. די בוגרת׳ען זענען אפנים נישט געווען קיין פרייערס און ווי נור זיי האָבען דאָס דערהערט, האָבען זיי אַלע דריי צוזאַמען אייפגעהויבען א גע־וואַלד: — מאַ־מעו מאַ־מעו דאָס איז ליגנער׳ס, זיי ווילען אויסנאַרען אונזערע שטימען, ס׳הויבט זיך גאַרנישט אָן. שוין זאָל מען זיי זעהען די חתנים! מאַ־מע! לאָז דיך נישט אָבנאַרען, דאָס זענען בלאָפערס, טשאקערס. מיט זיי געהען מיר נישט צו די וואָהלען. זאָלען זיי פריער אהער ברענגען די חתנים און דאַן וועלען מיר צוזאַמען געהן שטימען. — דערהערט אַזא מעשה, האָט חברה אָנגעצויגען און אין איין סעקונ־דע איז זייער געביין שוין נישט געווען און אויף א שפּאַר שטיק וועגס האָבען אונז קולות נאָכגעשריגען: א חאָלעריע זיי אין די ביינער אריין, אַזעלכע פענ־טאקעס, וועניג ז״, וואָס זיי ווילען אונז אָבנאַרען. האָבען זיי נאָך די העזה און א חוצפה פון אונז אָבצולאכען. נאָר דער טייוועל זאָל זיי נעמען.—דער עולם האָט געמאכט פיס און מורא געהאט צוקוקען הינטער זיך.

עמיצער.

וואס הערט זיך אין ראדאם.

רעזולטאט פון די וואהלען צום שטאדט-ראט.

די וואַהל־קאָמיסיע אין מאַגיסטראָט איז א גאַנצען זונטאָג אויף דער נאכט געווען טהעטיג, ביז האַלב דריי פאַר־טאָג האָט מען אַין דער דאָרטיגער וואהל־אורנע נאָך אַבגעגעבען די וואַהל־שטימען. ווען ס׳געהט נישט אוועק דער גרויסער עולם וועהלער און ער בלייבט ווארטער ביז׳ן מוף, וואָלטען זיך די וואַהלען פערצויגען ביז שפּעט אויפ׳ן טאָג. פון האלב־דריי אָן ביז 5 אין דער פריה, האָט די וואהל־קאָמיסיע אָנגענומען די פראָטאָ־קאָלען פון אלע וואהל־ראַיאָנען און האָט פעסטגעשטעלט פאלגענדען רעזול־טאָט.

נומער	2	פ. פ. ט.	9650 שטימען	—	—	16 מאַנדאטען
„	3	פועלי ציון	„ 1337	—	—	2 „
„	4	בונד	„ 1228	—	—	2 „
„	5	פארשטעדט גלי־ניצע און זאמלינע	„ 506	—	—	0 „
„	6	האנדוו. = קלוב	„ 1386	—	—	2 „
„	7	יודישע חויז־ווירטען	„ 625	—	—	0 „
„	8	קריסטליכע נאַראָדאָווע	„ 1930	—	—	3 „
„	10	קריסטליכע דעמאָקראטען	„ 3474	—	—	5 „
„	11	פוילישע פער־איינען	„ 1491	—	—	2 „
„	12	פאבריקאנטען	„ 681	—	—	1 „
„	13	בלאָק פון ציו־ניסטען, אגודה, מזרחי און סוחרים פעראיין	„ 3003	—	—	5 „

דער 39־ער מאַנדאַט איז נאָך נישט קלאָר צו וועמען ער וועט געהערען, דער מאַנדאט וויגט זיך צווישען נומער 10 און 2. ווי מיר הערען זאָלען די יודישע ראטמענער אריינטראָגען א פּראָטעסט געגען דעם, וואס הונדערטער יודישע וועהלער האבען נישט געקענט אָנקומען צו די וואהל־אורנעס פון מאַגיסטראט און אין דער געזו. ליגא קאָביעט. און זיי האָבען דעריבער נישט געהאָט די מעגליכקייט צו שטימען, און אויב דער פּראָטעסט וועט נישט געפונען קיין אָבקלאַנג איז נישט אויס־געשלאָסען, אז די יודישע ראטמענער זאָלען זיך אָבזאָגען פון זייערע מאַנ־דאטען, נישט וועלענדיג זיצען אין שטאָדט־ראט אלס בלויזע צוזעערער אָהן וועלכען ס׳איז כח צו ענטשידען איבער וועלכער ס׳אין פראגע.

מען אינפאָרמירט אונז אויך, אַז דער יודישער פארשטעהער אין דעם הויפּט־וואהל־קאָמיטעט האָט געברויכט פאַרן פעכטשטעלען אין מאָגיסטראָט די צאָהל שטימען פראטאקאָלירען דעם פאקט, אז הונדערטער וועהלער זענען צוליב דעם גרויסען ענגשאפט, ווי אויך צוליב די שפּעטע שעה׳ען אין דערנאכט, אוועקגע־גאנגען פון דער אָורנע, נישט אָבגעגעבען־דיג זייערע שטימען. ווי מען ערקלערט אונז וואָלט אַזא פּראָטאָקאָל געהאט א מעהר־יורידישן כח אויף צו דערלאנגען א פּראָטעסט.

פון די גימנאַזיעס „פשיאטשול וויעדזי״

אין צוזאַמענהאנג מיט דעם צוריק־בעקומען רעגירונג׳ס־רעכט פון די יודי־שע גימנאַזיעס „פשיאַטשול וויעדזי״, האָבען מיר געהאַט א אינטערוויו מיט׳ן דירעקטאָר, אינזש. ה׳ רוסאק, וועלכער האָט אונז געגעבען פאָלגענדע וויכטיגע ערקלערונגען: פון אָנפאנג שול־יאָהר פון פאָריגען יאָהר נאָכ׳ן דורכפיהרען ראַ־דיקאַלע שינוים פון פּעדאגאגישע און אָרגאַניזאציאָנעלע נאטור, איז דער מצב פון גימנאַזיום פילפאַכיג געשטיגען. דער וויזיטאטאָר פון ווארשאווער קוראַ־טאָריום, וועלכער האָט צוויי מאָהל בע־זוכט די גימנאַזיעס האָט אויסגעדריקט זיין אנערקענונג פאַר דער קאָלאָסאַלער פערבעסערונג פון די גימנאַזיעס אין משך פון אַזאַ קורצער צייט. אַלס פּועל יוצא פון דעם, ווי אויך א דאנק די ענערגישע בעמיהונגען מצד דער די־רעקציע און פערוואַלטונג, האָט דאָס בילדונגס־מיניסטעריום פעראָרדענט דעם 5־טען פאָריגען חודש, אַז די גימנאַזיעס „פשיאַטשול וויעדזי״ זאָלען צוריק בע־קומען זייערע רעגירונג׳ס־רעכט.

די גימנאַזיע־דירעקציע לעגט לעצ־טענט אויך פיל אכט אויף די למודים פון יודאאיסטיק, און די צאָהל שעה׳ען, וואָס ווערען געווידמעט די געגענשטאַנ־דען: העבּרעאיש, תנ״ך, רעליגיע ענט־שפּרעכען די זעלבע שעה׳ען, וואָס אין די יודישע גימנאַזיעס אין לאָדז. די גימנאַזיע האָט אין בעטראַכט דורכצו־פיהרען נאָך א גאַנצע רייהע פּעדאגאָגי־שע ענדערונגען. ס׳ווערט אויך איינגע־פיהרט ריטמישע גימנאַסטיק פאַר שילע־רינס הויפּטזעכליך אין די נידריגע קלאַסען.

ווען די יודישע געזעלשאפט אין ראדאָם וועט ווירקליך אָבשאַצען די אינטענסי־ווע טהעטיגקייט פון דער לייטונג און וועט מיטהעלפען אויפצובויען א שול־געביידע, וועט „פשיאטשול וויעדזי״ זיין אימשטאַנד זיך אויסצוואקסען אויף אַזא מדרגה, וואו די נייעסטע פּעדאגאָגישע פערלאַנגען וועלען קאָנען פערווירקליכט ווערען. עס איז גאַנץ פערשטענדליך, אַז דאָס בעזיצען א מוסטערהאפטע גימנאַזיום אין ראַדאָם ליגט געוויס אין די אינטערעסען פון דער אָרטיגער יודישער געזעלשאַפט.

א בריעף אין רעדאַקציע.

גערעהרטער ה׳ רעדאַקטאָר!

אין דעם נאָטיץ פון ערב פסח־נומער פון אייער וו. צייטונג וואו ס׳איז בע־ריכטעט די פאַר פּסח־טעטיגקייט פון אונזער געזעלשאַפט, איז אריינגעפאלען עטליכע נישט פינקטליכקייטען נעמליך:

די אויסגאבען פאַר די מצות איז גענצליך געוואָרען געדעקט דורך דער גמינע־פערוואלטונג אין דער סומע פון 11,000 זל. און דאָס האָט ס׳הערט דער־מאָנט. אַז די גמינע האָט סובסידיוט א געוויסער טייל, איז שלעכט פערשטאנען. פאקטיש האָבען מיר אָנגענומען צווישען דער צייט אויף דער סובסידיע, וואָס קומט נאָך פאַר׳ן 1925 יאָהר, אבער מיט מצות האט דאָס נישט קיין שייכות.

גלייכצייטיג בעטען מיר אייך געפ־

ליגסט בעקאנט צו מאכען אייערע וו. לעזער, אז דער טעטיגקייט'ס־בעריכט פון דער פסח־אקציע פון אונזער געזעלשאפט, וועט ווערען בעקאנט געמאכט די עפענטליכקייט אין די נאהנטסטע טעג. אויף די פערשידענע שפענדונגען אויף וועם זעלבען צוועק ווערען אבגעשיקט קוויטירונגען אהיים. אויך בעטען מיר געפעליגסט דורך דעם וועג אויסדריקען דאנקבארקייט די זאמלער ה"ה: קאפער דוד, בלאס מענדיל, מעדאליאן דוד, מרגליות אליעזר, גארפינקעל איתמר, וועלכע ס'קומט א בעזונדערן הארציגען יישר־כח פאר זייער מיטהילף אין דער זאמלונג לטובת דער אקציע.

אויסדריקענדיג אייך דאנקבארקייט פאר דער געפעליגער איבערדריקונג

פערבלייבען מיר מיט כבוד

הילפס פעראיין „עזרה"

פאר ראדאם און אומגעגענד.

• • •

דעם 15־טען ה ח. ארדענט אין „עזרה" א בלימעל־פערקויף לטובת דער בוסק־אקציע.

פון ספארט־פעלד.

דעם פאריגען זונטאג 3 נ. מ. איז פארגעקומען א מעטש צווישען „בר—כוכבא" און דער יודישער דעפרעזענסאנץ, וואס האט זיך געענדיגט 2 געגען 1 לטובת „בר—כוכבא".

• • •

דעם זעלבען טאג 5 א זייגער האבען געשפילט טשארני־ראדאמיאנקע מיט ר. ק. ס. דורך דער גאנצער צייט איז דאס שפיעל געפיהרט געווארען מיט א שטארק אמביציעזען אימפעט, אזוי, אז ביי א טייל פון די שפילער איז עס דערגאנגען צו ברוטאלקייט. איינעם פון דער טשארני־מאנשאפט האט דער יודישער ריכטער, ראקאטש, אויפמערקזאם געמאכט צוליב א קאפ וואס ער האט געגעבען זיין געגנער, אבער יענער אנשטאט צו אנערקענען זיין ברוטאלע האנדלונג, האט דעם יודישען ריכטער גלייך דערלאנגט א פאטש אין פנים. געגען שלעגער האט א פאליציאנט צונויפגעשטעלט א פראטאקאל און א חוץ דעם איז ער געצווינגען געווען צו פערלאזען דעם ספארט־פלאץ. דער מעטש איז ווייטער פארגעקומען אונטער דער השגחה פון זעלבען יודישען ריכטער און זיך געענדיגט 2:1 לטובת ר. ק. ס.

„טאז—וואך".

די „טאז—וואך" האט זיך דעם 20/4 אנגעהויבען אין ראדאם מיט א קינדער־פארשטעלונג אין „קארסא" (ריינער איינקונפט איז געווען 233 זל.)

די „טאז—וואך" אין ראדאם וועט דויערען ביז דעם 20/6 ד. י. צווישען אנדערע אונטערנעמונגען ווערט פאראויסגעזעהן א אקאדעמיע מיט דער בעטייליגונג פונם סיים־דעפוטאט ד"ר שיפער; א קאנצערט פון כענקינען, וועלכער קומט ספעציעל פון פאריז אויף א רייהע קאנצערטען אויף דער איינלאדונג פון „טאז".

• • •

די קאנצעלאריע פון „טאז" וועט פון דעם 15 מאי ד. י. זיין אפען טעגליך (אויסער שבת) פון 9 א זייגער פרי ביז 3 נ"מ.

קאנצערט־אויפטריט פון סיראטא

דער וועלט־בעריהמטער זינגער, דער קעניג פון די חזנים, ה' סיראטא, וועט היינטיגען שבת אויפטרעטען אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי", וואו ער וועט אויספיהרען א רייהע פרעכטיגע סינאגאגאלע געזאנג־נומערן, ווי אויך פאלק'ס־לידער. דער גרויסער רוהם און פאפולאריטעט פון סיראטא איז די בעסטע גאראנטיע. אז דער קאנצערט וועט פערשאפען א גייסטיגען גענוס אלע ליבהאבער פון פאלק'ס־געזאנג. ה' סידאטא קומט יעצט פון זיין רייזע אין אמעריקא, וואו זיינע קאנצערטען האבען געהאט א קאלאסאלען ערפאלג. אויפ'ן קאנצערט טרעט אויך אויף די בעריהמטע פאלקס־זינגערין. ה ע ל ע נ א ס י ר א ט א.

די ידיעה פון סיראטא'ס קאנצערט האט אין שטאדט ארויסגערופען א גרויסע פעראינטערעסירונג.

דאס נייע = ערשינענע ווערק „ה ע ל ד ע ן".

אין איינעם פון די ווארשאווער פערלאגען איז די וואכען ערשינען א ווערק א. נ. „העלדען". אין בוך ווערט אין א שעהנער ערצעהלערישער און שילדערונגס פארם אפגעשפיגעלט די היסטארישע תקופה אין דער צייט פון די חשמונאים. דאס בוך ענטהאלט 430 זייטען און צייכענט זיך אויס א חוץ מיט זיין אינטערעסאנטען אינהאלט, אויך מיט קאלאריטרייכע און מאהלערישע נאטור־שילדערונגען. דער אויטאר פון ווערק „העלדען" איז דער בעקאנטער ראדאמער בירגער ה' ח. מ. פליגעלמאן.

ווארשאווער אפערעטקע.

אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי" וועט זונטאג דעם 15־טען מאי אויפגעפיהרט ווערען די בעקאנטע אפערעטקע „די צירק־פירשטען" צו וועלכער ס'האט פערפאסט אריגינעלע מעלאדישע מוזיק דער בעריהמטער ווינער קאמפאזיטאר קאלמאן. אינ'ם אויפפיהרען די אפערעטקע בעטייליגט זיך א אויסגעצייכענטער אנסאמבל מיט די בעסטע ווארשאווער אפערעטען־ארטיסטינס און ארטיסטען. ווי די בעקאנטע יאנינא סאקאלאווסקא, וולאד. שטשאווינסקי און יוזעף וויניאוויעצקי. — אין די הויפט־ראליען.

ארגאניזיר־זיצונג פון לינת הצדק.

די טעג ווערט אין לאקאל פון דער געוו, „יבנה" צונויפגערופען א זיצונג, אויף וועלכער עס וועט בעטראכט ווערען דער פלאן ווי אזוי צו רעארגאניזירען דעם „לינת הצדק" אויף די זעלבע יסודות פון פאר דער מלחמה, דער ערשטער פונקט אויף די טאג־ארדנונג איז קודם כל צושאפען א נאכט־משמור. פאר די קראנקע, וואס נויטיגען זיך אין א דאקטאר ביינאכט. אויף דער ערשטער ארגאניזיר־זיצונג זענען איינגעלאדענט געווארען א גרעסערע צאהל מענשען פון פערשידענע שיכטען און קרייזען.

א פ א ה ר ג ע ז י נ ד.

די טעג איז קיין קאנאדא אבגעפאהרען אונזער געוו. זעצער ה' ש ל מ ה ל י פ ש י ץ. ה' ליפשיץ האט מיטגעארבייט אין דער דרוקעריי פון אונזער צייטונג פון ערשטען טאג אן זייט איהר ענטשטעהונג, ערווערבענדיג דורך זיין אידעאליסטישער איבערגעגעבענהייט פיל אנערקענונג. נישט קוקענדיג אויף זיין מינדעריעהריגער עלטער האט ה' ליפשיץ זיך גערעכענט צווישען דער בעסערער און בעוואוסטזיניגער יודישער יוגענד פון אונזער שטאדט. ער האט געלערענט אין גימנאזיום „פשיאטשול וויעדזי", וואו ער האט דורכגעמאכט 7 קלאסען, און וואו ער איז געווען א איבערגעגעבענער טהוער אין די הילפס־אינסטיטוציעס פון דער דערמאנטער שולע. אויף זיין אבשיעד'ס־אווענד איז איינגעארדענט געווארען א באנקעט, אויף וועלכען ס'זענען אנוועזענד געווען שילער און שילערינס פון די גימנאזיעס, ווענען ס'איז פשוט א שאד געווען צו געזעגנען זיך מיט זייער געאכטעטען און ליבען פריינד, טוהער און קאלעגא. צום באהן־הויף האבען איהם בעגלייט א גרויסער קריין פון חברים שילער, שילערינס און בעקאנטע. צו זיין אבפאהרען קיין קאנאדע גיבען מיר איהם מיט אונזערע הארציגסטע ברכות און וואונשען איהם א גליקליכע צוקונפט מעבר לים און א צאתך ובואך לשלום.

רעדאקציע, אדמיניסטראציע

און זעצער־פערסאנאל

פון „ראדאמער־קעלצער לעבען".

גאולת - הארץ = קייט

ארגאניזירט דורך דער יודישער פרעסע, אונטערן פראטעקטאראט פון דעפוטאט

י. ג ר י נ ב ו י ם.

סוחרים באנק אין ראדאם ענטפ. די יודישע קרעדיט אין ראוונא מיט 20 זל. און רופט ארויס: די קרעדיט קאאפעראטיוו און האנדווערקער באנק אין ראדאם.

בנימין האכמאן עטפ. דעם ה' ישראל דיאמענט מיט 10 זל. און רופט ארויס: שמואל אייזמאן, שמואל איידעלבוים.

יעקב גרושקעוויטש ענטפ. דעם ה ישראל אברהם זילבערבערג מיט 5 זל. און רופט ארויס: יהושיע ניימאן. קעסטענבערג.

געבר. גאטליב ענטפ. דעם ה' אריה' בלאטמאן מיט 5 זל. און רופען ארויס: מאיר רייכמאן, דוד ניימאן.

פרל' געניע לאנדאו ענטפ. דעם ה' נתן רוביגשטיין מיט 5 זל. און רופט ארויס: לייזער גוטשטאדט, מאריץ לאנדאו.

חיים גוטמאן ענטפ. דעם ה' טאובע מיט 5 זל. און רופט ארויס: משה צוקער, יצחק מארגוליס.

דאובן ראטשטיין ענטפ. דעם ה' אבוש מינצבערג מיט 5 זל. און רופט ארויס: ישעיה' לעסלאו, שמואל קאצענעלענבויגען, דוב זילבערשטרום, צבי פרידמאן, אפרים פזשעדנאוועק, אריה' זילבערשטרום, אברהם לאנדאו, יוסף און שלום שטיינבערג (תל אביב).

יעקב צימערמאן ענטפ. דעם ה' י. א. זילבערבערג מיט 5 זל. און רופט ארויס: בערנארד שטיינבאק, נפתלי ריכטמאן. אבא האך, קאלקשטיין.

צבי צוקער ענטפ. דעם ה' אלי שפייזמאן און רופט ארויס מיט 5 זל. שלמה אייזענבערג, מאטיל אייזענבערג, בת שבע קריגער (אלע אין שידלאוויעץ).

אלחנן שטאטמיינער ענטפ. דעם ה' יעקב שטערן און רופט ארויס מיט 5 זל. שמואל לייב גרינבוים, יהיאל זלאטא. צבי קופערוואסער, קארפענקאף יהיאל ריכטמאן, משה ניידיק, נח בילאנדאו, זלמן אורבאך, גאדיל זיידמאן. מאטיל זלאטא (קעלץ, קרעדיט באנק בדייטשטיין (ווארשא דזשעלנע 25.1).

(פארטז. קומט).

קעלצער אבטיילונג.

דער גרויסער סוחרים-מיטינג וועגן שטייערן-פראגען.

צוליב דעם, וואס די היגע סוחרים זענען דאס יאהר דורך די שאצונגס-קאמיסיעס שטארק בע'עולה'ט געווארען איז אויף זונטאג דעם 3/5 צוזאמענגערופען געווארען א מיטינג פון אלע היגע סוחרים מיט דעם צוועק זיך צו בעראטען און אננעהמען שריט, כדי די אלע עולות צו בעזייטיגען.

געעפענט דעם מיטינג האט דער פרעזעס פון סוחרים-פעראיין, ה' לעווי, וועלכער ערקלערט דעם ציעל פון מיטינג און פארגעלעגט אויסצוועהלען א פארזיצענדער. איינשטימיג איז אלס פארזיצענדער געקליבען געווארען ה' י. עדעלשטיין, וועלכע נעמט איבער דעם פארזיץ און ערטיילט דאס ווארט דעם ה' לעווי. אין זיין רעדע האט ה' לעווי געניי ארומגערעדט דעם אומזאץ-שטייער, וועלכער רונירט דאס סוחרים-טום אין איז אבסאלוט ביי דער היינטיגער לאגע נישט בערעכטיגט. ער לעגט דעריבער פאר, אז מען זאל זיך ווענדען מיט א מעמאריאל צו דער צענטראלע פון סוחרים-פעראיין אין ווארשא, אז זי זאל ווירקען אויף די יודישע דעפוטאטען און סענאטארען זיי זאלען זיך משתדל זיין, אז דאס געזעץ וועגען אומזאץ-שטייער זאל צוריקגעצויגען ווערען צוליב דעם, וואס דער שטייער רואינירט די יודישע סוחרים.

דעם צווייטער נעמט דאס ווארט ה' זייפמאן, וועלכער זאגט זיך ארויס פאר א שארפען פראטעסט געגען היגען שטייער-אמט פאר זיין שיקאנירען די יודישע סוחרים.

ה' רוטמאן לעגט פאר, אז אלס צייכען פון פראטעסט זאלען די יודישע סוחרים צומאכען די געשעפטען אויף עטליכע טעג.

ה' גרינבלאט איז געגען צומאכען די געשעפטען. דערפאר שטיצט ער אונטער דעם פארשלאג וועגען שיקען א דעלעגאציע אין די שטייער-קאמער, ווי אויך נאך ווארשא. אין די דעלעגאציע צום פרעזעס פון דער היגער שטייער-קאמער לעגט ער פאר פארשטעהער פון אלע בראנזשעס צוזאמען 20 פערזאן.

ה' לעווענשטיין, אינטערפיצענדיג די פריהערדיגע רעדנער, ברענגט אויף א פאקט, וועלכער אילוסטרירט בולט, ווי אזוי די סעקוועסטראטארען בעהאנדלען די יודישע סוחרים. צום ה' ה. אייזענבערג (באדזענטיבער גאס) איז אריינגעקומען דער סעקוועסטראטאר מאזור, און ארויסגענומען פון דער שאנק 12 קילא זייף אלס קאנטא אויף די שטייער-חובות און די זייף מיטגענומען מיט זיך. ווען דער ה' אייזענבערג האט דיעם סעקוועסטראטאר אויפמערקזאם געמאכט אויף זיין נישט ריכטיגער האנדלונג, האט ה' מאזור זיך אויסגעדריקט: „איך וועל אייך אזוי לאנג פייניגען ביז איהר וועט אייך מוזען אויפהענגען”. ה' אייזענבערג האט אויף דעם עדות די קליענטען זיינע, וואס האבען זיך דאמאלס געפינען אין געשעפט.

דער פאקט מיט דעם ה' אייזענבערג האט ארויסגערופען א גרויסע אויפרעגונג צווישען די סוחרים.

אין דער ווייטערדיגער דיסקוסיע האבען זיך בעטייליגט די ה"ה ראזענבלום, באום, קאהן אין באראנקעוויטש.

אויפ'ן פארשלאג פון פארזיצענדער ווערט געוועהלט א קאמיסיע, וואס דארף אויסארבייטען די רעזאלוציעס, וועלכע זענען געווארען איינשטימיג אנגענומען.

צום לעצט איז בעשלאסען געווארען פאלגענדעס:

1) צו שיקען א דעלעגאציע פון 20 פערזאן, צווישען וועלכע עס זאלען זיך געפינען פארשטעהער פון אלע בראנזשעס, די דעלעגאציע דארף פארשטעלען דעם פרעזעס פון דער פינאנץ-קאמער די דאזיגע פאסטולאטען פון די יודישע סוחרים. a) די רעקורסען וואס ווערען אריינגעטראגען אויפ'ן אומזאץ שטייער, זאלען בעטראכט ווערען אין משך פון 3 חדשים. ביז צום בעטראכטען די רעקורסען זאלען דערווייל נישט געמאכט ווערען קיין זאיענטשעס. b) אין די שאצונגס-קאמיסיעס זאלען זיך געפינען פארשטעהער פון אלע בראנזשעס. c) אויפמערקזאם מאכען די סעקוועסטראטארען אויף זייערע האנדלונג בניגע די יודישע סוחרים, וועלכע ווערען דורך די סעקוועסטראטארען שיקאנירט.

2) שיקען א דעלעגאציע נאך ווארשא, וועלכע זאל צוזאמען מיט די פארשטעהער פון דער ווארשאווער צענטראלע אינטערווענירען אין פינאנץ-מיניסטעריום וועגען די גרויסע עולות, וואס זענען בעגאנגען געווארען אין בעצוג צו דעם קעלצער סוחרים'טום.

אלע רעזאלוציעס זענען אנגענומען געווארען איינשטימיג און 11 א זייגער איז דער מיטינג געשלאסען געווארען.

א אונטערגעווארפען קינד.

פרייטאג האט מען אין גארטען פון קינדער-שפיטאל אויפ'ן נאמען פון ד"ר בושקאווסקי, געפינען אנ'אונטערגעווארפען קינד פון מענליכען געשלעכט אין דער עלטער פון $1\frac{1}{2}$ יאהר.

ווער עס איז די מוטער פון קינד איז ביז יעצט נישט געלונגען פעסט צושטעלען.

אומגעקומען פון א דינער.

אין דארף דאלעשיץ איז פון א דינער, וואס איז אריין אין די וואוינונג אומגעקומען די 13 יעהריגע ווראניקא קראנזש.

רייניגט די הייף.

לעצטענס קומט אין אונזער שטאדט פאר א סאניטאר-אינספעקציע דורכגעפיהרט דורך דעם קרייז-דאקטאר יאקעל און קאמענדאנט פון דער פאליציי קאוואלסקי. די שטראפען, וועלכע די בעלי-בתים בעקומען פאר נישט האלטען ריין די הייזער זענען זעהר גרויס. און אין געוויסע פאלען דראהט אויך אונבעדינגטער ארעסט.

עס איז דעריבער געווינשען, אז די בעלי-בתים זאל אין זייער אייגענעם אינטערעס, זאלען בעצייטענס זיך נעמען א דורכצופיהרען א רייניגונג אין די הייף.

פון „הזמיר”.

שבת איז אין אייגענעם לאקאל פארגעקומען א פערזאמלונג פון „הזמיר”, אין וועלכען עס האבען אנטייל גענומען דער כאר מיט דער ארקעסטער און די פערוואלטונג.

ה' זימנאוואדא האט אבגעגעבען א בעריכט פון 2-טען קאנצערט, וועלכער האט געבראכט א געוויסען ריוח.

נאכדעם איז ארומגערעדט געווארען די ווייטערדיגע טעטיגקייט פון „הזמיר”, איבער וועלכער עס האבען גערעדט די ה"ה זייפמאן, מאשקאוויטש, פינטשאווסקי, יאקובאוויטש און פיאסקאגירסקי.

עס איז בעשלאסען געווארען צונויפצורופען די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג אויפ'ן 28 מאי און איינצוארדנען א רינג-אקציע אויף א לאקאל. אויפ'ן ארט איז באלד געזאמעלט געווארען 200 זל.

גמילת-חסדים-קאסע.

די גמילת-חסדים-קאסע, וועלכע איז מיט א צייט צוריק געגרינדעט געווארען דורך די היגע ראדאמסקער הסידים ענטוויקעלט זיך זעהר גוט. פון דעם בעריכט וואס איז אבגעגעבען געווארען אויף דער לעצטער אלגעמיינער פערזאמלונג איז צו זעהען, אז דער קאפיטאל פערגרעסערט זיך. ס'איז אויך בעשלאסען געווארען צו פערגרעסערן די הלוואות פון 100 אויף 200 זל.

די קאסע האט אויך בדעה זיך צו ווענדען נאך שטיצע צום „דזשוינט” וואס זאל די קאסע ערמעגליכען א ברייטערע טעטיגקייט.

גאולת-הארץ-רינג

ארגאניזירט דורך דער יודישער פרעסע. אונטערן פראטעקטאראט פון דעפוטאט

י. גרינבוים.

ה' נחמיה אסטראוויעץ ענפערט דעם גאולת הארץ-רינג קאם. מיט 5 זל. און רופט ארויס די פרויען: ה. ראזענבערג, גוטשע ענגלארד, סאלא ערליך, צעשא צווייגעל, אסתר קייזער, גוטשע סקורעצקא, שרה מאשקאוויטש, ניעביעלסקא, פרל' לאלא מאשקאוויטש (קיעלץ), פרוי אראטין (ביאלאגע).

ה' יחיאל זאגיינסקי ענטפערט דעם ה' אלתר ערליך מיט 10 זל. און רופט ארויס די ה"ה: אלי' ווילנער, אברהם פרידמאן (קיעלץ), אלי' רוזענבוים, אלי' עזר ראזענבוים, דאמאן ראזענבוים (ראדאמסק).

רענטגען און עלעקטרישער הייל-גאבינעט

קעלץ, טאדעאושא גאס № 11

רענטגען פאר הייל און ערקענונגס-צוועקען. פאנטאסטאט צו גאלוואניזאציע און פאראדיזאציע, בעלויכטונגען פון דער אורין-צעיוקא, בעכעוש א. ד. ג. איבערברענונגען, עלעקטראליזע, עלעקטרישע מאסאזשען, דיאטערמיע צו ווארמען, קאלטע צוברענונגען, ארסאנוואליזאציע, הייל קאסמעטיק, בעזייטיגען בראדאוקעס אהן וואונדען, אויף האר א. אז. וו. עלעקטרישע בעדער קוארץ-לאמפ.

פון דעם רעטונגס-קאמיטעט (גמילת חסד קאסע.)

קאמיניקאט.

דער רעטונגס-קאמיטעט, וועלבער עקזיסטירט אין קעלץ העכער 7 חדשים האט פונקציאנירט א גרויסע קאנסטרוקטיווע הילף פאר די היגע געפאלענע סוחרים און האנדווערקער. פאר דער צייט האט דער קאמיטעט צוטיילט 48.500 זלאטעס 291 פערזאן, ארויסגעבענדיג לאנגטערמיניגע און אהן פראצענטיגע הלואות פון 100 ביז 300 זלאטעס. פון דעם געלד האבען בעקומען, 77 פראצענט סוחרים—און קליינהענדלער, 19% האנדווערקער און 4% פרייע פראפעסיעס. די אויבענדערמאנטע סומע איז איינגעפלאסען אין דער גרעסטער טייל פון דעם „דזשאינט" ד. ה. דעם אמעריקאנער קאמיטעט, 2000 זלאטעס האט געבראכט רייגע הכנסה פון דער רעפרעזענטירונגס-באל און ביי 7 טויזענט זלאטעס איינמאליגע נדבות פון דער שטאדט.

אין צוזאמענהאנג מיט דער גרויסער באל פעטענטען ערב יום טוב, האט די פערוואלטונג מיט דער תכלה פון ראש בעשלאסען צו לייהען 4000 זלאטעס אום צו רעאליזירען די אלט איינגעפלאסענע ביטעס אויף הלואות. די אויבענדערמאנטע סומע האט אויפגעבארגט דעם קאמיטעט אויף קליינע צינזען די לאזוער האנדעלס באנק.

וועגען די באנקראטען אין דער קאלאניאל בראנזשע אין קעלץ.

זייט א קורצע צייט איז אין קעלץ פארגעקומען שטליכע בעדייטענדע באנקראטען, פון וועלכע די גרעסטע טייל איז פון דער שפייז און קאלאניאל בראנזשע. דאס ווערט צוגעשריבען דער גרויסער קאנקורענץ, וועלכע הערשט אין דער אויבענדערמאנטער בראנזשע, די ארטיקלען ווערען פערקויפט אין די געשעפטען ממש אהן שום פערדינסט. די זעלבע בראנזשע ווערט פאר די לעצטע עטליכע יאהר שטארק בעיינפלוסט דורך דער שאצונגס-קאמיסיע ביים אומזאץ שטייער. אמערוסיען האט זיך דאס געלאזט פיהלען ביים לעצטען יאהר, וועלכעס איז אויך פון די הויפט-סיבות פון די אזוי אפטע באנקראטען.

עס וואלט וויגשענסווערט געווען, אז די קאלאניאל-ספעקציע ביים קאלצער סוחרים פעראיין זאל צוזאמענרופען איהרע מיטגלידער און זיך בעראטען אנגענומען מיט ... און צווינגען די סוחרים, איבערהויפט די גרעסערע צו אפשטעלן אזא שעדליכע קאנקורענץ, וועלכע ברענגט צו א פולקאמען חורבן אין דער בראנזשע.

עפענטליכע ערקלערונג!

אין צוזאמענהאנג מיט דעם נאטיץ וואס איז געווען פערעפענטליכט אין „ראדאמער-קעלצער לעבען" № 16, אז איך האב פערגאנגענעם פסח 11 א זייגער פריה פערקויפט ברויט, ערקלער איך, אז א געוויסער קריסט האט דאס פון פאר פסח דורך מיר פערקויפטע ברויט ארויסגענומען פון מיין בעקעריי אחרון של פסח פריה, בעת איך בין געזעסען ביים דאווענען, איך בין דערביי נישט געווען, נאר מיינס א 15 יעהריג מיידעל האט דאס ברויט ארויסגעגעבען אהן מיין ידיעה, איך האלט עס פאר א גרויס אומגליק און לכפרת עון האב איך אויף מיר גענומען דעם דורכ'ן קעלצער ראבינאט ארויסגעגעבענעם פסק און כ'האב איהם מקיים געווען.

איך ערקלער עפענטליך, אז איך וועל אכטונג געבען און דאס מהיום והלאה, וועלען אין מיין בעקעריי קיין מכשולים נישט פארקומען.

איטשע לייב פינקוסעוויץ

קיעלץ.

פון האנדווערקער-פעראיין.

פאריגע וואך איז פארגעקומען א פערזאמלונג ביי די יודישע האנדווערקער געווירקט די שטייערען-פראגען אונטער'ן פארזיץ פון ה' י. גיטמאן. ס'איז בעשלאסען געווארען צו שיקען א דעלעגאציע צום פרעזעס פון דער פינאנץ-קאמער און צו דערלאנגען איהם א מעמאריאל וועגען דער אונגעהויריגער בעשטייערונג פון די האנדווערקער.

די דעלעגאציע, וועלכע איז בעשטאנען פון די ה"ה: י. גוטמאן, גאלדשניידער און קליינבילד איז אויפגענומען געווארען צו דעם פרעזעס פון דעם פינאנץ קאמער, וועלכער האט בעקענענדיג זיך מיט די פאסטולאטען פון די האנדווערקער צוגעזאגט זיי צו בעריקזיכטיגען.

דער פויליש-העברעאישער שול-ארגאן „עולמנו" אין קעלץ.

אנ'אמת'יגע פרייד האט ארויסגערופען אין די קולטורעלע קרייזען פון די שטאדט דאס ערשיינען פון פויליש-העברעאישען שול-ארגאן „עולמנו" דורך די שילער פון די היגע יודישע מענער-גימנאזיע.

ביז'אהער זענען שוין ערשינען צוויי נומערן. דער ערשטער נומער איז צוליעב טעכנישע סבות ערשינען אין בלויז פויליש, פארדאס איז שוין דער צווייטער ערשינען מיט א זעהר וויכטיגע העברעאישע בייזאגע. די ארטיקלען פון דעם ארגאן איבערשפייגלען אלע ערוואגונגען און אילוסטרירען די קולטורעלע חויך, אויף וועלכער ס'געפונען זיך די שילער פון די דערמאנטע גימנאזיע.

א בעזונדערע פאנטאזיע האבען ארויסגערופען די ליטעראריש פראבען פון די יונגיטשקע כחות, שילער פון די צווייטע קלאס: נ. לצווארלאמסקי מיט דער פאנטאזיע „Sen" און פאעזיע „Wiosna", אויך: שפיואייזען מיט'ן העברעאישען שיר „הבה נתעלס".

אין אלגעמיין, פערדינט זיך דער סימפאטישער ארגאן א געהעריגע אבשאצונג, וועלכע מיר וועלען געבען אין א בעזונדערע רעצענזיע אויף די שפאלטען פון אונזער צייטונג.

H. N.

רשימה פון בדק-הבית א' דפסח ביי קריאת התורה.

משה יוסף קאפערבערג	— 100 זל.
יצחק קליינמאן —	— 100 „
צבי שלמה קליינמאן	— 36 „
איטשע ראטענבערג	— 50 „
יוכל שפערע — —	— 50 „
חיים גאווערינ — —	10 „
יוסף צוקערמאן — —	20 „
משה ראטענבערג —	— 20 „
גבריאל עלענצווייג	— 100 „
ברוך קאפערבערג —	— 25 „
ברוך מאשענבערג —	— 25 „
נחום צווענגעל —	— 50 „
אלימלך גאודזינסקי	— 18 „
מאיר קאפמאן —	— 10 „
טוביה זאיאנצקאווסקי	— 18 „
נתן טענענבוים —	— 36 „
מאיר יאטנ — —	— 10 „

מעלדונג.

דערמיט זענען מיר מודיע, אז אלע אנאנסען פאר'ן „ראדאמער-קעלצער לעבען" ווערען אין קעלץ אנגענומען דורך ה' מ. רובינשטיין, קעלץ אלטע-ווארשאווע פקא 13.

אדמיניסטראציע

„ראדאמער-קעלצער לעבען"

ראדאם.

דעם פרעזעס פון דער יודישע קהלה

ה' י. מ. רייזמאן

צו דער פערלאבונג פון זיין טאכטער פרל' **פעלא**

ווינשט א הארציגען מזל-טוב

דאס **רעדאקציאנס-קאלעגיום** אין קעלץ.

עפענטליכע אויפפאדערונג!

מיר אינטערגעשריבענע פאדערען דערמיט אויף דעם ה' **ח. ש. ליכטענשטיין** זיך צו שטעלען ביז דעם 30/5 ד. י. מיט אונז צו א דין-תורה צום קעלצער ראבינאט. מיר מאכען דעריבער אויפמערקזאם דעם ה' ליכטענשטיין, דאס שוין מעהר ווי א האלב יאהר ווי מיר רופען און פאדערן לדין נאר יעדעס מאהל האט איהר אנדערע תירוצים, אמערגסטן פאל הערט איהר קראנק — מיר קאנען נישט מעהר זיך לאזען ארומשלעפען. און אין פאל ווען איהר וועט זיך ביז דעם 30/5 נישט שטעלען לדין, וועלען מיר זיין געצווינגען אנצווענדען אלע מיטלען אום די זאך זאל אמאהל רעגולירט ווערען. געדענקט, אז אלע קאנסעקווענצען וועט איהר טראגען אהן שום ריקזיכט

י. ענאך, א. אמבערג, א. מאשקאוויץ,

ח. וויינריב, יעקב פרידמאן, יוזעף זילבערשטיין,

ישראל וויינער, מאיר קיסמאן

בעסטע שיפס-קאמוניקאציע צווישען פוילען און קאנאדע

„באלטיק-אמעריקא-ליניע"

עמיגראציע — ענינים ערלעדיגט

ביורא „יונס"

קעלץ, פילינסקי גאס № 8

Z intencji zaręczyn siostry naszej panny **Broni Taub** z p. **Józefem Samburskim** z Kielc, życzymy młodej parze wiele szczęścia na nowej drodze życia.

Małgosia i Benjamin Taub, Kielc

בברכת מזל-טוב חמה הנני מברך את
ידידי מר י. מ. רייזמן ומשפחתו
לרגלי אירושי בתם
מרת **פעלא** עם ב״ג
מר **דוד בעאטוס** מקליש
אברהם דוב אייזנברג
קילץ.

אונזער הארציגסטן מזל-טוב צו די תנאים פון
לייביש האכנבוים מיט פרל׳ **חנה׳לע קארמאן**
ווינשען מיר א גליקליכע צוקונפט
אסתר, אברהם, שרה אסתר,
בינם, אנשעל.

Kierowniczka szkoły freblowskiej

E. GOSTYŃSKA

przyjmuje dzieci na miesiące letnie do Antoniówki

Troskliwa opieka. — Warunki przystępne.

ilość miejsc ściśle ograniczona.

Zapisy ul. WITOLDA **9** od godz. **2 — 4.**

Teatr „Rozmaitości" w Radomiu

א גרויסער רעליגיעזער און פאלקס-לידער קאנצערט
דער וועלט-בעריהמטער אבער-קאנטאר פון דער ווארשאווער סינאגאגע

גרשון סיראטא

מיט׳ן אנטייל פון זיין טאכטער, די בעוואוסטע זינגערן

העלענא סיראטא ביים קלאוויר **איגנאצי סטערלינג**
א גלענצענדער רעפערטואר פון די הערליכסטע און נייעסטע פאלקס לידער.

ענטשולדיגונג.
איך בעט ענטשולדיגונג ביי דעם ה׳ **פנחס אייזענבערג** פאר מיין בעליידיגונג אין א אויפגערעגטען צושטאנד.
מיט אכטונג
ס. טרימאן.

א הארציגען מזל-טוב ווינשען מיר דער פרל׳ **פעליע רייזמאן** צו דער פערלאבונג מיט ה׳ **ד. בעאטוס**. זאל זייער לעבענס-וועג זיין בעלויכטען מיט שטראהלען פון א גליקליכע צוקונפט.
אסקאר סערוועטניק און פרוי.

GIMNAZJUM KOEDUKACYJNE

Tow. „PRZYJACIÓŁ WIEDZY"

w Radomiu.

Dyrekcja gimnazjum zawiadamia, iż egzaminy dla nowowstępujących od klasy **wstępnej** do klasy **VII** włącznie rozpoczną się w 1 terminie dn. 17 maja r. b.

Egzaminy odbędą się systemem lekcyjnym. Do podania należy załączyć metrykę urodzenia, świadectwo szczepienia ospy i ewent. świadectwo szkolne.

Zapisy przyjmuje kancelarja gimnazjum codziennie (oprócz sobót i świąt) od godz. **9**-ej do **14**-ej.

DYREKCJA.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego decyzją z dn. 5. IV. 1927 r. № II 3891/27 przyznało gimnazjum **„Przyjaciół Wiedzy"** prawa gimnazjów państwowych na rok szkolny 1927/28.

קאעדוקאצינע גימנאזיע

„פשיאטשול וויעדזי"

אין ראדאם.

די גימנאזיע-דירעקציע מאכט בעקאנט, אז די עקזאמענס פאר נייע אריינטרעטענדע פון דער **וואסטענפנע** ביז דער **VII** קלאס איינשליסליך, וועלען, אין ערשטען טערמין, זיך אנהויבען דעם 17-טען מאי ה. י.

די עקזאמענס וועלען פארקומען דורך א לעקציע-סיסטעם. צו די ביטעס דארף בייגעלעגט ווערען א געבורטס-שיין; אימפפונג׳ס-צייגניש און עווענטועל א שול-צייגניש.

די איינשרייבונגען קימען פאר טעגליך (חוץ שבת און יו״ט) פון **9** פריה ביז **2**, אין קאנצעלאריע פון גימנאזיום.

דירעקציע.

דאס מיניסטעריום פאר רעליגיעזע און בילדונג׳ס-ענינים האט לויט דער דעציזיע פון 5/IV 1927 לויט דעם נומער № II 3891, צוגעטיילט די גימנאזיע „פשיאטשול וויעדזי" רעכט פון רעגירונג׳ס-גימנאזיעס אויפ׳ן שול-יאהר 1927/28.

וויכטיג נייעס פאר קעלץ, ראדאם און פראווינץ

אכטונג קאלאניאל-סוחרים! — אכטונג דראגעריעס!

דערמיט מאך איך בעקאנט די ג׳ קונדשאפט, דאס איך האב געעפענט

א **פאבריקס-לאגער** פון אלע מיינע אויסארבייטונגען

אין קעלץ, שענקעוויטש גאס 29 (געביידע פון האטעל „באלטיק").

מיט בעשטעלונגען בעט איך זיך צו ווענדען צו מיין הויפט—פערטרעטער **מ. צוקערמאן** קעלץ, שענקעוויטשא 29

מיט אכטונג

Dr. OETKER, Oliva.

Teatr *ROZMAITOŚCI* **w Radomiu.**

W niedzielę, dnia 15 go maja b. r.

OPERETKA WARSZAWSKA

w rolach głównych najwybitniejsze siły stołeczne:

Janina Sokołowska, Wład. Szczawiński **i innych**

NOWOŚĆ — **NOWOŚĆ**

KSIĘŻNA CYRKÓWKA

Operetka w 3 aktach I. BRONERA i A. GRUNWALDA.

Kapelmistrz WIKTOR SIROTA. — Początek o godz. 8,30 w.

Kino „ODEON" w Radomiu.

Od dnia 9 maja r. b.

KOBIETA WYZWOLONA

w rolach głównych:

Włodzimierz Gajdarow i inn.

Kino CORSO w Radomiu.

Od poniedziałku dnia 9 maja 1927.

dwie serje razem!

QUO VADIS

W roli Nerona najznakomitszy artysta

Emil Jannings.

Kino **„CZARY"** Kielce

Dziś i dni następnych

SKOMPROMITOWANA — MĘŻATKA —

z Laurą La Plante w głównej roli.

Anons: **Miłostki Carskiego Huzara z Mackuźnem**

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC

Odbito we własnej drukarni, Radom Szwarlikowska № 20.